

interview

АРХИМАНДРИТ МЕТОДИЈ ЗЛАТАНОВ
/ Калина Трпеска

*ИМА ПРАКТИЧНО ТРАЈНИ
ПРИЧИНИ ЗА РАЗГОВОР
СО ОТЕЦ МЕТОДИЈ,
МОНАХ, ПАСТИР НА НАШАТА
МАКЕДОНСКА ПРАВОСЛАВНА
ЦРКВА - КОЈ ЈА ПОЛАГА СВОЈА-
ТА ДУША ЗА СЛОВЕЧНОТО
СТАДО, МОЛИТВЕНИК КОЈШТО
СО СВОЈАТА ДУХОВНА СТРУК-
ТУРА ГРИЖЛИВО ГО РАСПОЗ-
НАВА, ВО СЕКОЈА ПОСТАПКА
НА ДУХОТ И НА ДУШАТА,
НЕПРИЈАТЕЛОТ НА ЧОВЕКОТ,
ВО НЕГОВИТЕ МНОГУКРАТНИ
И ПРИМАМЛИВИ ОБЛИЦИ
И МУ СЕ СПРОТИВСТАВУВА
ЗАРАДИ НАШЕТО СПАСЕНИЕ.*

*СО МНОГУ ЉУБОВ И
ВНИМАНИЕ, ТИВКО, ТОЈ
ПОСТОЈАНО НИ ПОДАРУВА,
ПРЕКРАСНИ И
ОРИГИНАЛНИ АВТОРСКИ
ДЕЛА, НО НАЈВАЖНО ОД СЕ,
ТОЈ НЕ САКА БЕСКРАЈНО!*

interview

Премин:

Лондонски „Економист“ пишува дека Англија и остатокот на Европа се постхристијански општества, во кои религијата е приватна работа. Дали ова не е релативизација на суштината на верата ?

Отец Методиј:

Всушност, се работи за релативизација на самата човекова природа, а не само на неговото духовно познание. Сè почесто во медиумите и во колоквијалниот говор присутни се синтагмите ‘постхристијанско доба’, ‘постхристијанско општество’, ‘постхристијанска култура’ итн., еманации на секуларизмот со кои се воспоставува диктатурата на солипсизмот, на саможивоста, на патолошкиот индивидуализам. Ниту една универзална вредност повеќе не е валидна. Преседаните, кои до вчера беа скандалозни табуа, денес се веќе аксиолошка норма. Човек не може да остане рамнодушен кон овој нов облик на тоталитаризам, кој не само што тежнее изворната, соборната вера да ја исцепка до потполно разделение, секој човек да биде секта за себе, црква за себе, вера за себе, туку и во контекст на човековата личност да ја подели (dia-voli), да ја разнебити потребата од љубов кон другиот, жртва за другиот. Што се однесува до самиот феномен на постхристијанството, јас за тоа веќе се произнесов во освртот за филмот „Страдание“ од Мел Гибсон. Појавата на овој културен продукт уште еднаш покажа дека тоа толку помпезно афирмирано постхристијанско доба воопшто не функционира. Личноста на Спасителот, вечната тема на саможртвената љубов, предизвика колосални бранувања во сите социјални и интелектуални нивоа на западната цивилизација. Истото се случува и сега, во врска, на пример, со романот „Кодот на Давинчи“. Христијанството, Христовото доба започнува во историјата со Неговото чудесно Воплотување, во преградките на витлеемската пештера, а ќе заврши тогаш кога ќе

заврши и историјата, со светата Парусија, со Неговото славно и Второ пришествие.

Премин:

Таканаречените нови општествени реалности заговараат промена на дискурсот и секуларизација во сите сегменти од животот. Дали со тоа го рушиме темелот на самиот живот?

Отец Методиј:

Секако. Деструктивната сила на секуларизмот се потценува, и тоа е една од клучните премиси на оваа прастара нова религија на светот. Големата лага е во тоа што архитектите и жреците на секуларизмот се обидуваат да го убедат човекот дека овој свет има смисла самиот по себе. Но овој свет по себе и за себе е бесмислен. Сартр и Кјеркегор тоа го покажаа и со својот философски песимизам и со својата животна трагедија. Во моментот кога човекот и човечицата, Адам и Ева, посегнаа по забранетиот плод и со тој чин го присвоија она што не им беше благословено, човекот стана предатор, грабливец и непријател на сето Божјо создание. Секуларизмот се обидува да го догматизира овој онтолошки статус.

Премин:

Свети Максим Исповедник вели *не се изморува оној кој оди ѿ својоѿ Госѿодар* - како да дојдеме до познанието за Божјата Промисла, та дури и кога сме сведоци на големи историски несреќи, природни катаклизми и слично, да го следиме тој животворен пат, во сè гледајќи ја Неговата волја?

Отец Методиј:

Неуморно да Го следиме нашиот Господар, тоа е не само вистинскиот туку и единствениот лек против смртта, мислам првенствено на онаа духовната, со која човек може навидум да изгледа живо, да вегетира,

и со која тој конечно умира во вечното проклетство. Проклетат од самиот себе си, од својата изворна човечност. Големите несреќи коишто Бог не ги создава, но ги допушта, се онаа радикална педагогија што ни се дава за отрезнување, за поправање. Ако не чувствуваме лична вина, всушност лично покајание за секоја болка и несреќа во светот, ние тогаш залудно ги имаме сетилата. Достоевски на едно место вели: *јас сум виновен за секој грех на светов.* Тоа е врвната инстанца на секој вистински хуманизам, не емотивна приврзаност и теоретска љубов, туку објективно учество во распетието на ближниот, во распетието Христово.

Премин:

И според пишувањето на Александар Шмеман, сведоци сме на поделби во православниот црковен живот, во канонска, административна, образовна смисла, каде што единството на соборното православно искуство и видување на Едната, Света и Апостолска Црква, е нарушено. Како до клучот за меѓусебно помирување и устројување?

Отец Методиј:

Тоа е сржта на целиот наш подвиг: како да ја исполниме врвната заповед која ни ја даде Спасителот, 'да се љубиме еден со друг како што Он нè возљуби'. Секоја поделба, секое непризнавање и дисквалификација е лицемерие. Во својата брилијантна книга *Свети, Црква, Мисија* (или според некои преводи - Православието на Запад) отец Александар Шмеман зборува за православната мисија како за суштински белег на Црквата. Црквата без мисија е само религиозна институција. Нема попежоративна конотација од оваа, за она што треба да биде живо и животно тело Господово. Затоа мошне важно е, како православни христијани да се запрашаме што е мисијата на Црквата? Дали е тоа харитативен активизам, пропагандна програма или инвестициони потфати на градежна фирма која гради малку поспецифични згради со куполи и крстови на врвот, осудени и покрај својата нагизданост да останат празни? Тоа сигурно не. Вистинската мисија е градењето на живата Црква, грижата за спасение на секоја човечка душа. Денес во светот се градат велелепни храмови. Просто, се натпреваруваме во димензиите, квадратурата, позлатеноста, поплоченоста, украсеноста, а луѓе се хранат по контејнери и умираат од духовен глад и студ, од очај и нељубов, и тоа не некаде далеку, на онаа страна од светот, туку пред нашите очи. Кој канон или која догма ќе ја оправда нашата негрижа за нив? И самото Евангелие се претвора во мртво слово без вистинската просветителна и спасителна мисија. Поделеноста, расправиите, непризнавањата,

потребата од автономни, автокефални или самостојни статуси, национални и антинационални белези, модернизирани и конзервативни пристапи, сето тоа само покажува колку сме се оддалечиле од жетвата Господова. Православието денес во глобала е во голема криза предизвикана првенствено заради нефункционирањето на нејзиниот спиритус-мувентис во буквална смисла, мислам на Вселенските Собори. Неможноста од образување и функционирање на соборност на епископите од сите Помесни Цркви покажува дека единството на Црквата е апстрактна именка, гола теорија. А каде е грижата за инославните дијецези, или за оние коишто Христа сè уште не Го знаат? А такви има многу дури и во нашите семејства и меѓу нашите деца.

Премин:

Кај нас и во светот бестселери се книги како „Кодот на Да Винчи“ и други од тој вид литература, а сето тоа е во функција на магискиот пристап кон животот. Колку „Кодот...“ во својата суштина е анти-код, односно отпаѓање од Живиот Бог?

Отец Методиј:

Секуларизмот, кој себе си се прикажува како антирелигиозен, всушност функционира по системот на суеверија. Тоа може и да се докаже со една опширна феноменолошка анализа. Но да ја скратиме приказната. Магискиот пристап кон животот е плод имено на логосот на човекот-потрошувач, човекот-грабливец за кого веќе зборувавме. Потребата од инстант решенија, стратегии на заобиколни патишта и успех по линија на помал отпор се во функција на потполна парализа на човековата волја. Човекот првенствено е битие со слободна волја. Неговиот призив е таа волја да ја сообрази со совршената волја Божја. Она што секуларизмот му го нуди на човекот е не само отфрлање на Божјата волја туку отфрлање и на својата волја, потполна испразнетост од каква било креативна иницијатива. Творештвото се заменува со конзументство, со прецвакување. Литературните дела од типот на *Кодој на Давинчи*, *Алхемичарој*, *Најголемиој продавач на свештој*, *Свештој грал* и *свештој крв* итн. се плод токму на истата поетика. Тоа се псевдо-историски романи, постмодернистичка фикција која треба да биде супститут, инстант верзија на духовна,

историска или философска литература. Освен тоа тие се медиуми во кои е модулирана идеологијата, кодот на новата религија. Дури и езотеријата и мистицизмот како патолошка варијанта на човековата религиозност се изманипулирани во контекст. Светоста како категорија систематски се искоренува.

Премин:

Каква треба да е духовната содржина на современиот човек, за Царството Небесно да се всели во секого од нас?

Отец Методиј:

Еволуционизмот и во контекст на човекот и во контекст на неговото спасение е дискутабилна диоптрија. Современиот човек ги има истите потреби и дилеми, истите падови и искушенија како првите поколенија на Адам и Ева. Го носиме истото тело, истите страсти нè нагризуваат, истата љубов ни ја грее душата. Во таа смисла, немаме потреба од изнаоѓање на некакви супермодерни средства или содржини за спасение на современиот човек. Евангелската наука е вечно актуелна. Таа не застарува. Не ја губи својата сила. Конзервативниот или модернизираниот пристап можат сериозно да му наштетат на христијанскиот морал. Тие всушност го претвараат истиот во травестит на секуларниот морал. Духовната содржина е во изворното и искреното исполнување на Божјите заповеди со кои сите сме повикани: *Дојди и види!...*, теоретската дистанца и симпатизерството кон Божјите вистини прават од нас млаки и пасивни посматрачи, воајери на сопствениот живот.

Премин:

Во животот на Црквата, секогаш кога сме во литургиска заедница во храмовите Божји, со силата на Божјиот Дух, се чувствуваме згрижени. Колку е битен литургискиот живот и зошто?

Отец Методиј:

Да се биде во храмот на Литургија е исто толку битно како да се биде во Ноевиот ковчег за време на потопот. Оваа безброј пати повторувана вистина е првиот чекор во изградувањето на литургиската култура во човекот. Нашата гордост често нè тера на Литургијата да гледаме како на геријатриска занимација, религиозна форма за простиот народ и слично. Оваа грозоморна заблуда ги држи луѓето далеку од изворот на животот и спасението. ‘Литургија’ етимолошки значи соборно дело. На неа се остварува етосот на соборноста во христијанството. Таа е квинтесенција на естетските, етичките и гносеолошките потреби на човекот. Токму затоа Светите отци по правило особено место во својата педагогија му придаваат на литургискиот живот како на метод на заедничарење со Бога. Предвкус на Царството Небесно во тело. Има ли потреба повеќе да се каже?

Премин:

Во параболата за загубената овца (Лука 15, 4), добрината и човекољубието на Создателот е и патот на вашата пастирска сила. Што е најбитно за нас православните за да не се најдеме меѓу „загубените“?

Отец Методиј:

Многу често во животот, заради нашата слабост или заради гревовите, се наоѓаме меѓу загубените. Но многу е важно да не останеме меѓу нив, да не останеме ненајдени од Пастирот, или самоволно да не бегаме од Него. Најголемиот грев, хулата на Светиот Дух, имено, се состои во утврденоста во гревот. Кога човек греша и не сака да се поправи. Тоа е тотална разболаност на човековата природа, бидејќи основната дистинкција меѓу мошне деликатните категории ‘нормално’

и 'ненормално' и во медицинска и во етичка смисла е во чувствувањето или нечувствувањето одговорност, или грижа на совеста, ако сакате, заради сопствените постапки. Значи проблемот на загубената овца е во суштинска зависност од динамиката на односите меѓу Бога и човекот. Божјата перспектива е апсолутна и непроменлива категорија. Перспективата, пак, на човекот е вечно променлива. Во таа смисла нашиот подвиг е во прифаќањето на есхолошката перспектива, во гледањето на нештата низ Божји очи, зашто само тогаш можеме навистина објективно да си погледнеме и во срцето и во космичките длабочини. Конечно, ние сме и создадени за таа перспектива, за таа диоптрија, а нашиот пад, гревот во нас, направил да почнеме да се служиме со оваа жабја или црвја перспектива. Толку за оптичките вештини.

Премин:

Многумина Ви се обраќаат за молитвена помош, дури и нехристијани. Каков треба да биде нашиот однос кон молитвата?

Отец Методиј:

Односот треба да биде буквално никаков. Односот по правило подразбира дистанца.

Ние, пак, со молитвата треба да сме едно. Човек тешко може да воспостави дистанца кон дишењето, освен ако не се работи за строго мисловна спекулација. Ако го одвоиме дишењето од себе, ќе умреме. Исто е и со молитвата. Затоа светот е полн со духовни мртовци. Ова е мошне смело и можеби дрско тврдење, но за жал вистинито. Да се живее без молитва (и пост, се разбира) е како да излеземе голо-раки на бојно поле. Секој налет на искушенијата ќе нè уништи. И Самиот Господ ни посведочи, родот на секоја погубел се изгонува само со пост и молитва. Молитвата е рајски јазик. Со неа стануваме познавачи и на сопственото срце и на умот Христов. Всушност стануваме ум Христов.

Премин:

Епископот Свети Теофан Затворник вели: молитвата треба да биде духовно зидање на новиот Човек во стариот Адам. Како оваа највисока цел ќе ја достигнат монасите, а како 'светот'?

Отец Методиј:

Ако Божјото создание го делиме на монаси и свет, тоа значи дека сме станале поголеми дуалисти, односно еретици и од богомилите. Молитвата е ревносниот труд на паднатиот човек кон сопственото обновување.

фрески во параклисот на Свети Григориј Палама во манастирот на Пресвета Богородица Елеуса во Велјуса

Преку молитвата ние се ползуваме со најделотворното посредно орудие за спасението, а тоа е силата на името Божјо. Низ молитвата ни се откриваат личносните димензии на единството со Бога. Во врска со педагогијата во молитвата мошне важно е да знаеме дека таа е една и истоветна и за монасите и за лаиците, како и целиот духовен подвиг. Многу често некакви дуалистички рецидиви се провлекуваат во нашето сфаќање за христијанската аскеза. Тие се причина за појавата на клерикализмот и монашкиот елитизам во Црквата. Дуализмот е мајка на сите ереси, токму затоа треба постојано и многу внимателно да се ослободуваме од него. Луѓето не се црнорисци и белорисци, мирјани и немирјани, тие се прекрасни и неповторливи икони на живиот Бог.

Премин:

Монасите се големи мистичари, духовни аскети, длабоко вљубени во ангелскиот град каков што е манастирската заедница. На кого од Светите отци и на нивниот небесен живот почесто се наврќате?

Отец Методиј:

Како личности секогаш треба да градиме нетипичен, нестереотипен однос кон секое Божјо создание. Особено кон оние личности кои се наша вистинска инспирација, од кои ја учиме спасоносната наука на Христовото Евангелие преточено во живот, кои се наши духовни пастири и учители. За мене тоа се свети Атанасиј Велики, Григориј Богослов и светителот чие име го носам, свети Методиј Солунски. По нивните молитви Бог да го спаси сиот свет и нас.

За крај, наместо прашање:
(о. Методиј Златанов,
Сатронски близнаци)

Зборот ГОСПОДОВ е над водите.
Зборот ГОСПОДОВ е сесилен
и величествен.
Зборот ГОСПОДОВ е разгорен јаглен
Зборот ГОСПОДОВ ги стресува
пустините.
Зборот ГОСПОДОВ ја колеба
пустината вселенска.
Зборот ГОСПОДОВ поразува
со блесок на молња.
Зборот ГОСПОДОВ ги буди
светилниците.
Амин. Амин.

КРЕАТИВНОСТА Е дар од БОГА, КОЈ
ЈА ОСВЕТЛУВА ДУШАТА, А НАМ НИ
ОВОЗМОЖУВА ДА НИ БИДЕ УБАВО,
ПОЛЗУВАЈЌИ ГИ ДЕЛАТА НА
КРЕАТИВЦИТЕ

